

Facts and Figures: Leeftijdsverschillen in ervaren vrijetijdsmogelijkheden

Susan Lagaert

Jessy Siongers

1. Inleiding

In zowel onderzoek als praktijk wordt het belang van vrije tijd voor het welzijn en de ontwikkeling van jongeren onderstreept (Buyck & Bradt, 2022, p. 115). Via diverse (leer)ervaringen krijgen jongeren in hun vrije tijd de kans hun identiteit en (sociale) vaardigheden te ontwikkelen (Hu & Mu, 2020; Shanahan & Flaherty, 2001; Zeijl, du Bois-Reymond & te Poel, 2001). Het is dan ook niet verwonderlijk dat het recht op vrije tijd verankerd is in Artikel 31 van het VN-kinderrechtenverdrag en een prioriteit is binnen het Jeugd- en Kinderrechtenbeleidsplan 2020-2024.

Gezien de vele voordelen van vrijetijdsdeelname van jongeren is het belangrijk om inzicht te hebben in de elementen die de kansen op een voor de jongere gewenste en zinvolle vrijetijdsbesteding verhogen (Barnett, 2005). Het bewust zijn of ervaren van vrijetijdsmogelijkheden wordt in veel onderzoek gezien als een voorwaarde voor deelname aan een waaier van vrijetijdsactiviteiten (Barnett, 2005, p. 131). Een belangrijke factor daarin vormen de vrijetijdsmogelijkheden voor kinderen en jongeren in de woonomgeving. Het gaat dan bijvoorbeeld over de speelvoorzieningen en plekken waar kinderen en jongeren hun vrije tijd kunnen beleven in de publieke ruimte, dicht bij huis. Een onderdeel hiervan is de mate waarin de buurt als voldoende veilig wordt beschouwd. Dit is namelijk een argument dat vaak door ouders gebruikt wordt om kinderen en jongeren al dan niet buiten te laten spelen of samenkomen. Wanneer de woonbuurt als onveilig wordt beschouwd, kan dit aanleiding geven tot preventieve strategieën waarbij de bescherming van het kind voorop staat en zelfontplooiing op het achterplan raakt (Bennett, Lutz & Jayaram, 2012).

In deze *Facts & Figures* bestuderen we de ervaren vrijetijdsmogelijkheden van jongere en minder jonge Vlamingen tussen 14 en 85 jaar. We gaan verdiepend in op de verschillen in ervaren vrijetijdsmogelijkheden bij jonge Vlamingen (tot 30 jaar) naar leeftijd, geslacht en woonomgeving en op de vrijetijdsmogelijkheden voor kinderen en jongeren in hun woonbuurt. Deze *Facts & Figures* presenteert via beschrijvende analyses de data van de [meest recente Participatiesurvey](#). Deze gegevens werden verzameld in 2020, 2021 en 2022¹ bij 1710 Vlamingen van 14 tot 85 jaar.

¹ Deze vierde editie van de Participatiesurvey vormt, 'dankzij' de COVID-19-pandemie, een bijzondere editie. De interviews werden mondeling afgenomen bij een representatief staal van de Vlaamse bevolking. Door de

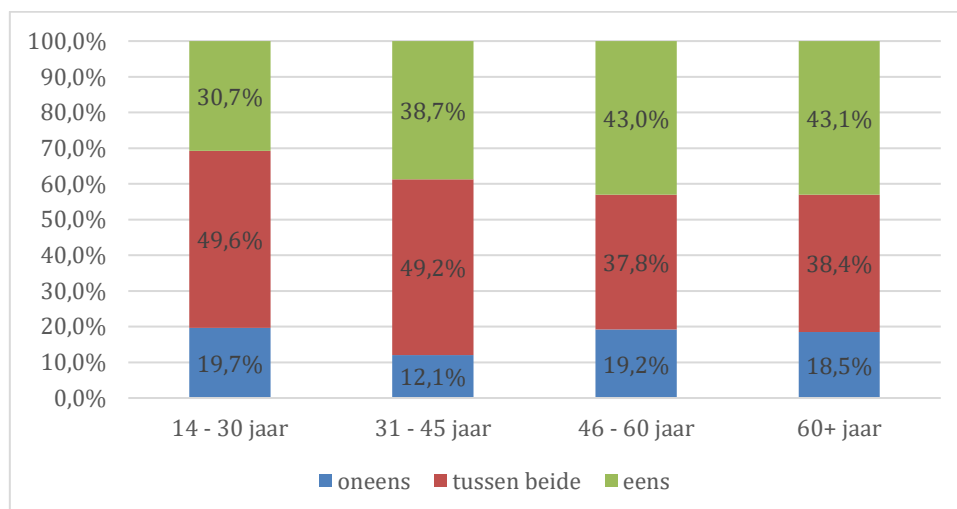
2. Leeftijdsverschillen in het ervaren van vrijetijdsmogelijkheden bij Vlamingen van 14 tot 85 jaar

In de Participatiesurvey wordt het ervaren of bewust zijn van vrijetijdsmogelijkheden bevraagd via 3 stellingen, gebaseerd op het onderzoek van Barnett (2005):

- Ik ben op de hoogte van interessante activiteiten om te doen in mijn vrije tijd in mijn buurt.
- In mijn buurt zijn er weinig dingen om te doen voor mensen van mijn leeftijd.
- Ik moet me ver verplaatsen voor interessante activiteiten.

De respondenten gaven op een 7-punts Likert-schaal aan in welke mate ze het eens of oneens waren met elke stelling. Voor onderstaande beschrijvende figuren werden de antwoordopties gehercodeerd in drie categorieën: oneens, tussen beide en eens².

We stellen vast dat Vlamingen hun vrijetijdsmogelijkheden anders inschatten naargelang hun leeftijd. Figuur 1 geeft weer in welke mate Vlamingen van verschillende leeftijden het gevoel hebben *op de hoogte te zijn van interessante activiteiten om te doen in hun vrije tijd in hun buurt*. Vlamingen jonger dan 30 rapporteren significant minder vaak op de hoogte te zijn van interessante vrijetijdsactiviteiten in de buurt dan Vlamingen uit de andere leeftijdsgroepen ($p < .05$). Vlamingen van 31 tot 45 jaar zijn het significant minder vaak oneens met de stelling dan Vlamingen van de andere leeftijdsgroepen ($p < .05$). Vlamingen jonger dan 46 scoren significant vaker 'tussen beide' dan Vlamingen van 46 of ouder.

Figuur 1. Leeftijdsverschillen in de mate waarin Vlamingen het (on)eens zijn met de stelling: *'Ik ben op de hoogte van interessante activiteiten om te doen in mijn vrije tijd in mijn buurt'*

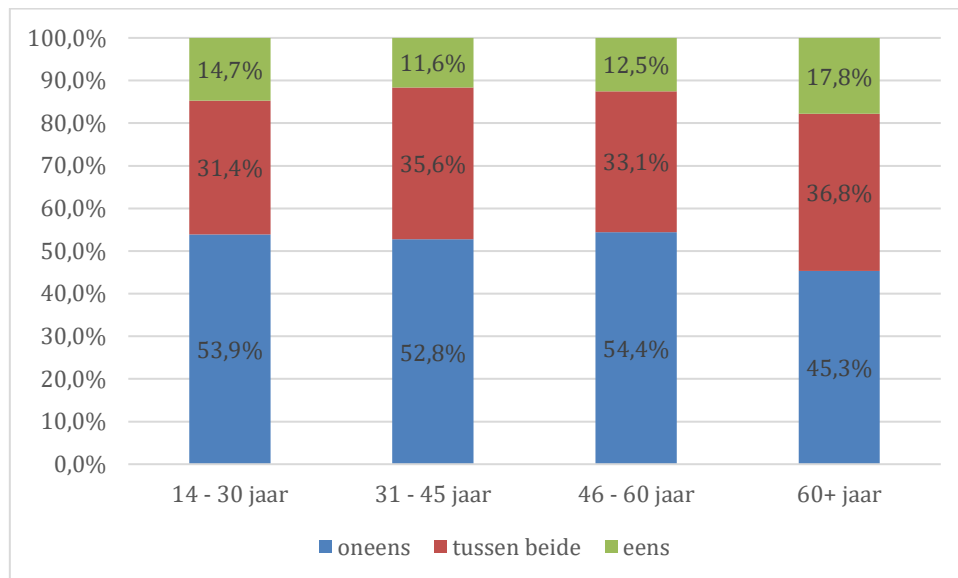
Bron: Participatiesurvey (2020-2022)

Figuur 2 toont in welke mate Vlamingen het gevoel hebben dat er *in hun buurt weinig dingen om te doen zijn voor mensen van hun leeftijd*. De jongste (< 31 jaar) en oudste

stringente maatregelen in de bestrijding van de COVID-pandemie moest de dataverzameling twee keer onderbroken worden, waardoor ze in drie etappes plaatsvond, gespreid over de jaren 2020, 2021 en 2022.

² 'Oneens' = scores 1 en 2 op de originele 7-punts Likert schaal, 'tussen beide' = scores 3, 4 en 5 en 'eens' = scores 6 en 7.

Vlamingen (60+) geven het vaakste aan dat er weinig dingen om te doen zijn voor mensen van hun leeftijd. Voor de 60+'ers verschilt dit ook significant van de middelste leeftijdsgroepen ($p < .05$). Uitgezonderd bij de 60+'ers geeft meer dan de helft van de respondenten aan het oneens te zijn met deze stelling en vinden ze dat er dus wel genoeg dingen te doen zijn in de buurt voor mensen van hun leeftijd. Dit verschil tussen de 60+'ers en de andere leeftijdsgroepen is significant ($p < .05$).

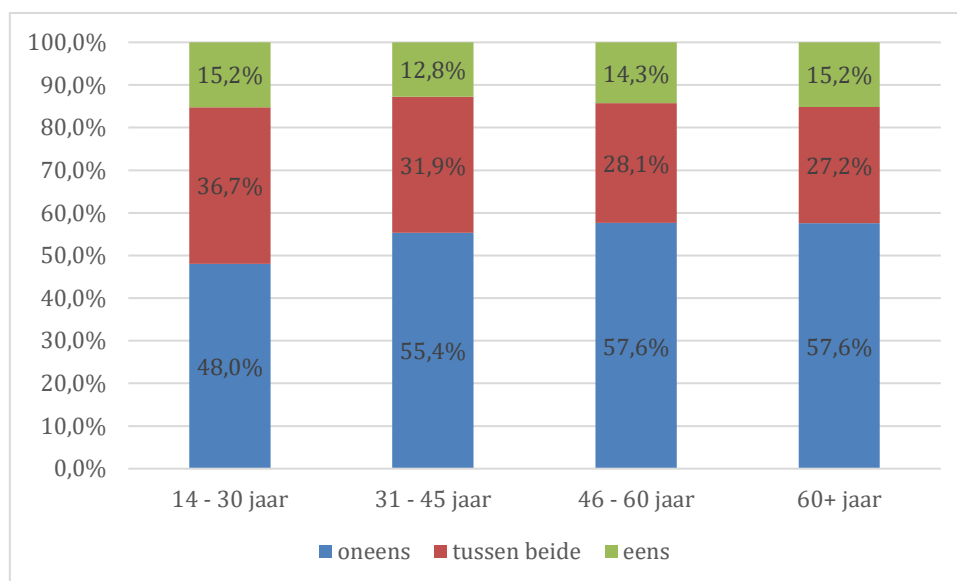

Figuur 2. Leeftijdverschillen in de mate waarin Vlamingen het (on)eens zijn met de stelling: '*In mijn buurt zijn er weinig dingen om te doen voor mensen van mijn leeftijd*'

Bron: Participatiesurvey (2020-2022)

Figuur 3 toont in welke mate Vlamingen aangeven dat ze *zich ver moeten verplaatsen voor interessante activiteiten*. Van alle leeftijdsgroepen geven Vlamingen van 30 of jonger en Vlamingen ouder dan 60 het vaakst aan dat ze zich ver moeten verplaatsen voor interessante activiteiten ($p < .05$). In vergelijking met de andere leeftijdsgroepen zijn Vlamingen jonger dan 31 het minder vaak oneens met de stelling: minder dan de helft van de Vlamingen jonger dan 31 geeft aan dat ze zich niet ver moeten verplaatsen voor interessante activiteiten (48%), terwijl bij de oudere leeftijdsgroepen de meerderheid aangeeft zich niet ver te moeten verplaatsen (55,4% - 57,6%). Dit verschil is significant ($p < .05$).

Op basis van bovenstaande stellingen stellen we vast dat jonge Vlamingen en Vlamingen ouder dan 60 in vergelijking met de andere leeftijdsgroepen minder vrijetijds mogelijkheden ervaren.

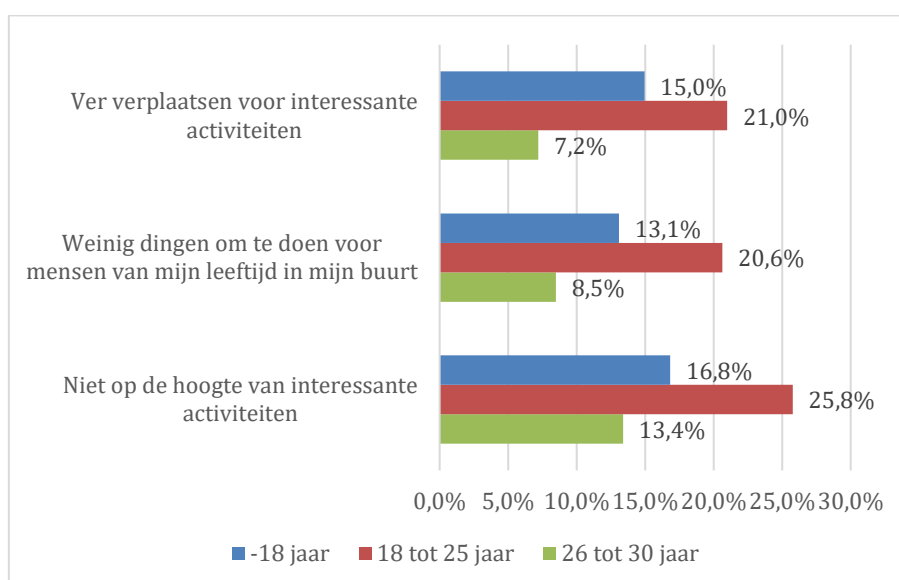

Figuur 3. Leeftijdsverschillen in de mate waarin Vlamingen het (on)eens zijn met de stelling: *'Ik moet me verplaatsen voor interessante activiteiten'*

Bron: Participatiesurvey (2020-2022)

3. Focus op het ervaren van vrijetijds mogelijkheden bij jongeren: verschillen naar leeftijd, geslacht en woonplaats

Naast de leeftijdsvergelijkingen gepresenteerd in het tweede luik is het belangrijk om de resultaten voor jonge Vlamingen verder uit te diepen. Jongeren vormen namelijk geen homogene groep. *We stellen significante leeftijdsverschillen vast binnen de groep van jonge Vlamingen, waarbij de groep van 18 tot 25-jarigen er (negatief) tussenuit springt. Zij ervaren minder vrijetijds mogelijkheden dan de andere jonge Vlamingen.* Dit wordt duidelijk in Figuur 4.

Figuur 4. Leeftijdsverschillen in ervaren vrijetijds mogelijkheden bij jongeren (14 - 30 jaar).

Bron: Participatiesurvey (2020-2022)

In vergelijking met andere jongeren zijn Vlamingen van 18 tot 25 jaar het vaker oneens met de stelling "*Ik ben op de hoogte van interessante activiteiten om te doen in mijn vrije tijd in mijn buurt*". Vlamingen van 18 tot 25 jaar zijn dus minder op de hoogte van interessante activiteiten dan de minderjarigen enerzijds en de Vlamingen van 26 tot 30 jaar anderzijds. Het verschil tussen de 18- tot 25-jarigen en de 26- tot 30-jarigen is significant. Meer dan een op vier van de 18- tot 25-jarigen geeft aan niet op de hoogte te zijn van interessante activiteiten (25,8%), terwijl dit bij de 26- tot 30-jarigen slechts de helft hiervan is (13,4%). Verdiepende analyses bij jonge Vlamingen wijzen bovendien op significante verschillen tussen jongens/mannen en meisjes/vrouwen. Meisjes geven minder vaak aan dan jongens op de hoogte te zijn van interessante activiteiten (25,5% versus 35,2%) (niet weergegeven in de figuur).

Vlamingen van 18 tot 25 jaar geven vaker dan de minderjarigen en de 26- tot 30-jarigen aan dat er in hun buurt *weinig dingen te doen zijn voor personen van hun leeftijd*. Het verschil tussen de 18- tot 25-jarigen en de 26- tot 30-jarigen is significant: meer dan een op de vijf 18- tot 25-jarigen rapporteert dat er weinig dingen te doen zijn voor personen van hun leeftijd (20,6%). Bij de 26- tot 30-jarigen is dit maar een op twaalf (8,5%).

Vlamingen van 18 tot 25 jaar zijn het vaker eens met de stelling dat ze zich *ver moeten verplaatsen voor interessante activiteiten* dan de minderjarigen en de Vlamingen van 26 tot 30 jaar. Het verschil tussen de 18- tot 25-jarigen en de 26- tot 30-jarigen is significant: meer dan een op vijf jongeren van 18 tot 25 jaar geeft aan zich ver te moeten verplaatsen (21,0%). Bij de 26- tot 30-jarigen is dit maar 7,2%. Bijkomende analyses bij jonge Vlamingen tonen aan dat jongeren die meer landelijk wonen significant vaker aangeven dat ze zich ver moeten verplaatsen voor interessante activiteiten (25%) dan jongeren die in de grootstad wonen (12,8%) en jongeren die in kleinere steden of de stedelijke rand wonen (6,5%) (niet weergegeven in de figuur).

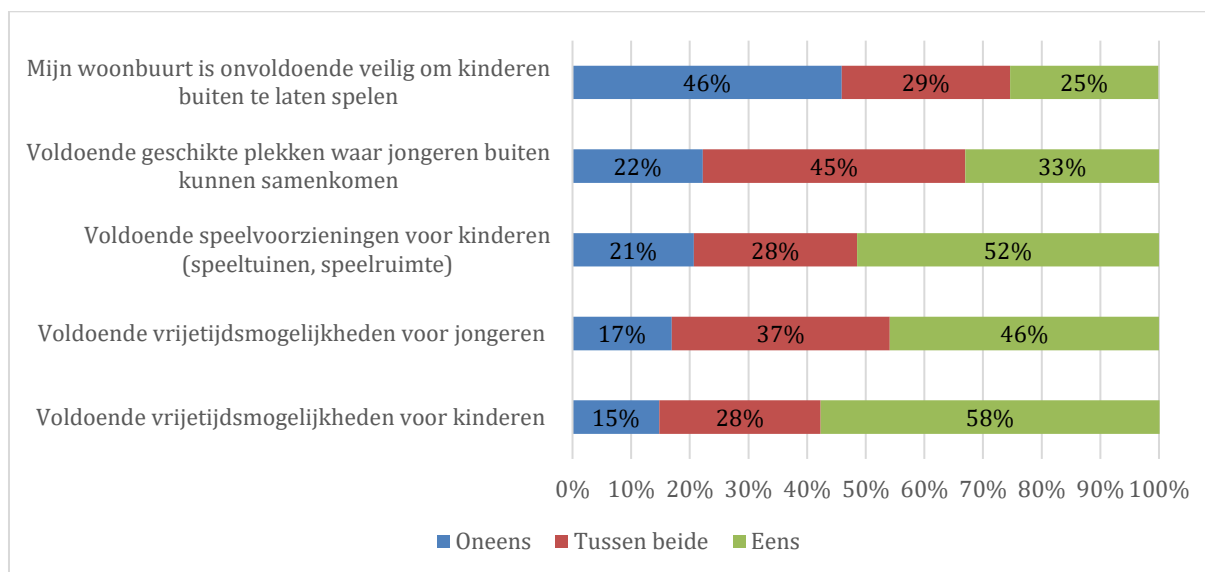
4. Vrijtijds mogelijkheden in de buurt van kinderen en jongeren

In de Participatiesurvey wordt gepeild naar de vrijetijds-, speel en ontmoetingsmogelijkheden voor kinderen en jongeren in de buurt. Respondenten konden op een zevenpuntenschaal aanduiden in welke mate ze het eens waren met een aantal voorgelegde uitspraken over de buurt/wijk waarin ze wonen. Onderstaande te beoordelen stellingen zijn gebaseerd op de vragenlijst "Thuis in de stad 2011" die de Studiedienst van de Vlaamse Regering ontwikkelde:

- In mijn woonbuurt zijn er voldoende vrijetijds mogelijkheden voor kinderen jonger dan 12 jaar.
- In mijn woonbuurt zijn er voldoende vrijetijds mogelijkheden voor jongeren ouder dan 12 jaar.
- Er zijn voldoende speelvoorzieningen in mijn buurt voor kinderen jonger dan 12 jaar (speeltuinen, speelruimte).
- Er zijn voldoende geschikte plekken in mijn buurt waar jongeren ouder dan 12 jaar buiten kunnen samenkomen.
- Mijn woonbuurt is onvoldoende veilig om kinderen buiten te laten spelen.

De vraag werd beantwoord door respondenten met inwonende kinderen onder de leeftijd van 26 jaar. In de beschrijvende analyses gerapporteerd in Figuur 5 zijn de antwoorden gegroepeerd in 3 categorieën: 'oneens', 'tussen beide' en 'eens'.

Zoals weergegeven in Figuur 5 vindt een kwart van de ouders de buurt onvoldoende veilig om kinderen buiten te laten spelen.

Figuur 5. De mate waarin ouders met inwonende kinderen jonger dan 26 het (on)eens zijn met stellingen rond de vrijetijdsmogelijkheden van kinderen en jongeren in de buurt waar ze wonen.

Bron: Participatiesurvey (2020-2022)

Ouders schatten de vrijetijdsmogelijkheden en voorzieningen voor jongeren ouder dan 12 als minder goed in dan de mogelijkheden voor kinderen jonger dan 12. Een meerderheid van de ouders is het ermee eens dat er voldoende vrijetijdsmogelijkheden (58%) en speelvoorzieningen voor kinderen (52%) in hun buurt zijn, terwijl maar een derde van de ouders aangeeft dat er geschikte plekken in de buurt zijn voor jongeren om buiten in de publieke ruimte samen te komen (33%). Ruim een vijfde van de ouders vindt dat er niet voldoende geschikte plekken zijn waar jongeren buiten kunnen samen komen (22% van de ouders is het namelijk oneens met de stelling). Iets minder dan de helft van de ouders geeft aan dat er voldoende vrijetijdsmogelijkheden voor jongeren in de buurt zijn (46%).

5. Conclusie

Vrijetijdsdeelname heeft verschillende voordelen voor de ontwikkeling en het welzijn van jongeren en het recht op vrije tijd is dan ook onderdeel van het VN-kinderrechtenverdrag en het Jeugd- en Kinderrechtenbeleidsplan 2020-2024. De inzichten rond de ervaren vrijetijdsmogelijkheden van jongeren verkregen via analyse van de recente data van de Participatiesurvey wijzen op belangrijke leeftijdsongelijkheden. We stellen onder meer vast dat:

- ... jonge Vlamingen en 60+'ers minder vrijetijdsmogelijkheden ervaren dan Vlamingen van 31 tot 60.
- ... binnen de groep van jonge Vlamingen de 18- tot 25-jarigen significant minder vrijetijdsmogelijkheden rapporteren dan de Vlamingen van 26 tot 30.
- ... een kwart van de ouders de woonbuurt onvoldoende veilig vindt om hun kinderen buiten te laten spelen.
- ... slechts 1 ouder op 3 vindt dat er voldoende plekken in de buurt zijn waar jongeren buiten kunnen samenkomen.

Verder onderzoek is noodzakelijk om na te gaan wat dit precies betekent voor de vrijetijdsrechten en -kansen van Vlaamse kinderen en jongeren. Dit thema wordt dan ook verdiept in de volgende JOP-monitor waarvoor de gegevens in 2023 verzameld worden.

Bibliografie

- Barnett, L. A. (2005). Measuring the ABCs of leisure experience: Awareness, boredom, challenge, distress. *Leisure Sciences*, 27(2), 131-155.
- Bennett, P. R., Lutz, A. C., & Jayaram, L. (2012). Beyond the Schoolyard The Role of Parenting Logics, Financial Resources, and Social Institutions in the Social Class Gap in Structured Activity Participation. *Sociology of Education*, 85(2), 131-157.
- Hu, S., & Mu, Z. (2020). Some time is better spent than other time: Chinese adolescents' time use and developmental outcomes. *Child Indicators Research*, 13, 1739-1765.
- Shanahan, M. J., & Flaherty, B. P. (2001). Dynamic patterns of time use in adolescence. *Child Development*, 72(2), 385-401.
- Zeijl, E., du Bois-Reymond, M., & te Poel, Y. (2001). Young adolescents' leisure patterns. *Loisir et Société*, 24(2), 379 – 402.